

A. CAMPAJO I TORNABELL

**APORTAMENT NOVEL·LÍSTIC DEL DR. SUÑE I MOLIST
DEGÀ DE L'O.R.L. CATALANA**

**Tercer Congrés d'Història de la Medicina Catalana
Lleida, 1981
Actes - Quart Volum**

APORTAMENT NOVEL·LÍSTIC DEL DR. SUÑÉ I MOLIST DEGÀ DE L'O.R.L. CATALANA

A. Campmajó i Tornabell

Es el nostre propòsit i així desitjaríem haver-ho aconseguit, posar de relleu la figura del degà de l'O.R.L. catalana, el Dr. Suñé i Molist, en una de les seves aficions més poc conegudes com fou la de la literatura.

Tot i ésser metge, home preparat i inquiet en la seva tasca professional, va escriure amb encert tres novel·les que per llurs títols deixen entreveure la influència decisiva de l'època en la que foren escrites: "Misterios del Hospital", "El poder de la voluntad" i "Dos amantes".

Ens ocuparem de la primera d'elles per tal com fan referència alguns dels seus comentaris a la part que podríem dir-ne mèdica, si tenim en compte que l'obra fou divulgada entre un públic heterogeni i sense formació professional.

El Dr. Suñé i Molist va néixer el dia 11 de gener de l'any 1825, en un dels barris més antics de Barcelona, en la llar d'una família d'humils industrials, obtenint la Llicenciatura mèdica als 22 anys, a la Facultat de Medicina de Barcelona.

Iniciat com a metge de medicina general fou anomenat l'any 1875 metge de la Casa de Socors.

Més endavant -1887- començà a interessar-se per l'Otologia, assolint tanta fama en aquesta especialització, que els sords de les quatre províncies catalanes i fins i tot de moltes de les d'Espanya, volien consultar-li: aquesta extraordinària popularitat li venia, segons es deia, per haver guarit a un senyor d'Andalusia, sord des de feia 2 anys.

El Dr. Botey, un altre otorrino de la seva època explica que el referit pacient fou diagnosticat d'un "catarro subagudo de ambos tímpanos", pel qual motiu, improvisant Suñé un aparell de Politzer, el malalt va recuperar l'audició. Aquest èxit, juntament amb la popularitat del malalt que era conegut com: "El sordo", constituïren el fonament de la seva reputació.

Suñé i Molist, amb els Drs. Barraquer, Cardenal, Esquero, Viura i altres companys, formaren part de l'Associació anomenada "LABORATORI", on s'investigaren l'acció farmacològica de la belladona, la digital, etc. comprovant els efectes tòxics del fòsfor i de l'arsenic.

L'any 1878 va fundar la Revista: "GACETA MEDICA".

També cal dir que l'Acadèmia de Ciències Mèdiques el distingí amb una medalla d'or pel seu treball: "L'acció de la digital", aconseguint el Premi Garbí l'any 1881.

El 1887 inicià la publicació de la "REVISTA DE O.R.L."

amb el Dr. Roquer Casadesús, essent secretari permanent de la "Real Academia de Medicina" de Barcelona durant 27 anys. El tema escollit pel seu ingrés fou: "Higiene de l'esperit".

L'esmentat i també cèlebre Dr. Botey diu del Dr. Suñé: "Es poco hablador, sencillo, bastante modesto e imparcial en sus juicios y opiniones".

Com que en certs aspectes es vela obligat a exercir encara la medicina interna, durant la famosa epidèmia de tifus de l'any 1914, va caure malalt d'aquelles febres deixant d'existir per aquest motiu l'any que acabem d'esmentar.

L'Otologia, però, l'atreia de manera poderosa, utilitzant entre altre instrumental l'otoscopi de Brunton, no perquè fos millor, segons ell deia, sino perquè degut a la seva miopia, li permetia visualitzar millor la imatge timpànica.

L'exploració que de manera sistemàtica feia Suñé, és descrita per Botey de la forma següent: a) Conducte auditiu i pavelló. b) Timpà. c) Els centímetres de distància del rellotge. d) El diapasó de nota la. f) El xiulet i la trompeta si la sordesa era forta. g) Si se sentia bé o malament el piano a través del telèfon. h) La presència de supuració: Color, aspecte, fetidesa, etc. i) Presència de granulacions, perforacions, cossos estranys, etc.

La seva dedicació a l'Otologia li feu dir: "Ahora hemos conseguido (casi por completo) desterrar la creencia de que los flujos otorreicos eran útiles... el tremendo miedo al cateterismo ha desaparecido... en cambio ha aumentado el temor a las maniobras groseras de extracción de cuerpos extraños hechas por cualquier médico..." Així com: "El público va entendiendo que en Barcelona hay clínicas y dispensarios bien montados y que nos vamos perfeccionando en la operatoria delicada y difícil del oído". Afegint més aviat amb tristesa: "Los catalanes son la gente más reacia en pagar honorarios médicos. La más encopetada dama que vacía su "porte-feuille" de billetes en una joyería, no tiene reparo en regatear una miseria al doctor..." Per això Botey ens confirma: "Suñé no ha sabido nunca hacerse pagar como él merece".

El nombre de publicacions científiques de Suñé i Molist fou de 58 i com a demostració de la seva popularitat direm que en la galeria de personatges il·lustres de l'Universitat de Viena, hi havia la seva effigie, essent President de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques des de 1888 a 1891.

Amb aquestes breus dades sobre la seva projecció professional, direm quelcom de la novel·la a la que abans férem referència:

MISTERIOS DEL HOSPITAL.— "Narración realista de escenas y lances hospitalarios y patológicos, miserias humanas, etc. entre enfermos, estudiantes y locos, escrita en forma de novela descriptiva, médico-filosófica, nosocómica y joco-seria, en estilo liso y llano, por el Dr. Emilio Solá."

La novel·la va precedida d'un pròleg, seguit de 27 capítols, en el que l'autor es declara escriptor realista.

L'exemplar que aconseguírem procedia de la família de l'escriptor i com a nota curiosa direm que hi havia unes ratlles que deien: "Historia novelesca empezada a escribir en junio de 1880 y terminada el 1 de Enero de 1881, estando de guardia en la Casa de Socorro del Distrito II. Muchos editores se escamaron de publicarla: otros no la aceptaron. Entre éstos Mirét tuvo el

manuscrito en su poder más de 8 meses sin decidirse a publicarlo.

"Por fin, mi amigo Parera (Pino, 6), la prohió por caridad, metiéndola vells nolis, de folletín en el periódico satírico: La Mosca Roja. Allí, poco a poco y en solas tres columnas semanales (y sin cobrar yo un céntimo), empezó a salir en letras de molde el día 11 de marzo de 1882 y el tomo entero en 22 de abril de 1883.

"El precio ofrecido por el gran protector fue de 50 ejemplares, sin metálico.

Que Cervantes no cenó
cuando concluyó el Quijote"

Firmado: Luis Suñé.

Escrit a mà, s'hi afegeix: "Al día siguiente de terminada de escribir esta novela, nació mi hijo Luis. 2-1-1888". Es refereix al també metge Dr. Lluís Suñé i Medan.

En el pròleg-defensa, con l'autor diu, es parla de "un vasto Hospital de Cataluña", al·ludint sens dubte a l'antic Hospital de la Santa Creu del Carrer del Carme. L'obra va signada amb el pseudònim: Emilio Solá i al respecte nosaltres afegirem que essent el Dr. Suñé un entusiasta de la literatura francesa, tal volta el pseudònim evocui el nom del cèlebre Emile Zola. Fem aquesta breu consideració perquè en el pròleg el Dr. Suñé parla, entre altres, de Zola i això ens suggerí aquesta suposició.

Suñé i Molist, com tot escriptor, no pot defugir l'ambient que l'envolta i per això parla de l'Hospital de la Santa Creu, especificant que en el seu pati hi creixien amb profusió malves, plantatge, ricí i digitalis purpurea, però en la mateixa plana i amb la seva pròpia lletra hi figura la següent anotació: "Desaparecido todo esto en 1888, así como los árboles plantados por el Rvdo. Padre D. Salvador Mestres".

També el complex mún dels estudiants de medicina és viu en aquestes paraules: "Los Internos cobran su sueldo de Fomento, como los Catedráticos; son pues sanguijuelas del Estado; pero es la paga tan mezquina, que más bien que sanguijuelas podrían llamarse pulgas del Estado y si no, sanguijuelillas...". Sobren comentaris.

Apart l'argument estructural de tota novel·la; ens ocuparem de les al·lusions relacionades d'una o altra manera amb la Medicina: així al parlar d'una obra del Dr. Letamendi titulada: "La Garbología", fa palès el "garbo" i el "salero" del seu il·lustre autor, comentant la divisió que fa de l'amor el cèlebre metge en tres apartats concrets: "Supradiafragmático o de medio cuerpo para arriba: Infradiafragmático, o hacia abajo y totius substantiae o amor completo".

Al referir-nos novament a l'obra del Dr. Suñé, són interessants alguns detalls de la mateixa com els que a continuació coplem: "El profesor dice, frente a una joven con letargo hístico: Fíjense Vds. en la falta de sensibilidad para el dolor, que ahora han dado en llamar analgesia, los sabios inventores de palabras". Més enllà, davant d'una insubordinació dels estudiants, afegeix: "Son Vds. incorregibles. Mañana daré parte al Sr. Decano" amenaça avui, realment, sense cap eficàcia.

Les sales de l'Hospital rebien en aquella època diferents noms: així hi havia la sala de "Maies de Cirugía", la de "Santa Eulàlia", on hi eren internades les "físicas viejas, catarrosas

y todas las que sufren del pecho", etc. L'estada en aquests departaments era a voltes, un autèntic calvari de gemecs, ofecs, dolor, llargues nits d'insomni i a més a més "llenándose las escupideras de mucosidades i apostemas...".

Altres dependències pròpies de l'Hospital són recordades quan diu al parlar de la farmàcia: "Los boticarios dormían en un pequeño entresuelo".

No podia restar en oblit el cèlebre "corralet", un carreró solitari anexe al pati o claustre central de l'Hospital, d'aspecte ombrívol i sense sortida, al fons del qual hi havia el dipòsit de cadàvers: "La Morgue de la Ciudad". Aquest lloc macabre li donà peu per descriure escenes repel·lents com la d'uns orats que ajudaven al trasllat de cadàvers.

Parla també de la Sala de Sant Pau o de "Los delirantes", amb autèntic realisme.

Les finestres de les sales corresponents a les dones, donaven al pati on hi passejaven els trastocats, mentre les dels homes donaven al "corralet", des d'on pujaven els efluvis d'aquell departament amb tota la seva punyent humanitat.

Fa també menció de la Sala de la "Santa Virgen" on hi estaven reclufdes una mitjana de 35 malaltes procedents de la prostitució, mentre passejava de tant en tant pel pati un prevere llegint les planes del "Brusi".

En un dels marges de la novel·la i al referir-se a un personatge anomenat Dr. Bertro, escrit a llapis s'hi llegeix: (Dr. Robert).

En un altre paràgraf la descripció i assistència a una distòcia en la que varen realitzar-se 14 preses, és ben detallada, restant la pacient quasi a les portes de la mort, entre la salmòdia d'oracions xluixuades per la germana hospitalària i els ciris cremant en honor a Sant Ramon Nonat, amb la imposició de l'escapulari de la Verge dels Desamparats.

Les planes en que descriu la mort d'un malalt afecte de lupus de la cara (malaltia quasi totalment desconeguda avui), mereixen ésser destacades pels detalls clínics i objectius.

Ens parla també de les cuines, que eren als baixos de l'edifici, consignat el nom de l'industrial Sr. Puntí, que fou l'encarregat de construir-les (sistema Belleville, sense risc d'explosió) així com la instal·lació d'un ascensor per la distribució adequada del menjar.

En aquell temps, començava ja a posar-se en pràctica la cèlebre setmana anglesa, donant peu a que el dissabte per la tarda fessin cap a l'Hospital persones pietoses que endreçaven, pentinaven i distribuïen almoines als malalts. Aprofitant aquesta avinentesa s'hi apropiaren les Germanes Darderes (comunitat religiosa femenina que portava el nom derivat del seu fundador, D.J. Darder), que apart la seva tasca caritativa, improvisaven menjar, distribuïen relíquies de sants, rosaris, estampes, etc. Aquestes germanes de santa intenció eren anomenades pel comú de la gent: "Llarderes", en tò més o menys irònic.

El capítol en que es parla de les autòpsies és fet amb tot detall, no deixant de consignar les restes de cadàvers rosegats per les rates, en nombre creixent en aquell temps.

Els detalls clínics de les Sales són atesos per l'autor amb agudesa i encert i és així com recalca la presència d'uns rètols

de fusta pintats de vermell fosc al capçal de cada llit on en uns claus de ganxo, les germanes hospitalàries hi penjaven uns altres rètols negres amb lletres blanques que donaven la pauta o guia a seguir del règim o prescripció facultativa, amb la següent terminologia:

Ra.	= ració
M.Ra.	= mitja ració
Se.	= sèmola
Vi.	= viaticat
Ex.	= extremunciat
Blanca	= brou o caldo

El Dr. Suñé i Molist, anomena en la seva obra les "miasmas" i és curiós com en la matèixa plana i del seu propi puny i lletra diu: "Ahora se llaman microbios" -1868-.

L'anestèsia, llavors en els seus inicis, li fa dir: "Mágico poder del Cloroformo! La humanidad debería postrarse muda de gratitud ante la estatua de Simpson".

Els pisos alts eren coneguts com la "Sala de las retiradas", lloc que corresponia al de les gestants solteres que així restaven discretament allunyades de l'ambient comú per tal d'evitar d'ésser mal vistes. I més endavant al referir-se a la higiene hospitalària, diu: "Ventila las enfermeras a su manera, por medio de tubos y ventanitas".

Quan fa al·lusió a la Direcció de l'Hospital es mostra dur: "El severo ropaje del Prior ofusca y avasalla la simple levita del médico; su voz de mando no admite réplica, él lo dirige todo, examina todo, lo sabe todo. El da órdenes de Higiene: él concede permiso para verificar autopsias, él guarda en su casa los Instrumentos de cirugía, no fiando su posesión a los profesores del establecimiento...".

Més enllà descriu amb detall l'acció benefactora del cloral en les convulsions tetàniques d'un gos d'experimentació, afegint: "El Cloral, medicamento moderador de los nervios, es el gobierno conservador o moderado; la estricnina excita el sistema nervioso, es el gobierno exaltado que todo lo exagera, la "flamarada", como le llaman en Cataluña".

En un altre capítol de l'obra i per boca d'un dels personatges recomana que per tranquil·litzar i apalvagar les preocupacions particulars de cadascú, es faci un estudi previ dels seus problemes socials. És a dir, en aquest aspecte Suñé es mostra com un adelantat en els problemes del segle XIX.

Com a nota curiosa direm que els carrers de l'antiga Barcelona li seggereeixen les següents consideracions:

Carrers siderals	- com el de la Lluna
Carrers de comtes	- com els de Wifred i Feriandina.
Carrers de bèsties feres	- com Lleona i Tigre
Carrers de Sants	- com els de S. Gil, S. Vicenç, Santa Verge...

La manca de cadàvers per a la pràctica de la dissecció es reflexa en la novel·la com un descontentament entre els estudiants, per això diu: "Estando en su derecho los de anatomía, por haber pagado la matrícula, rechazaron al señor Decano reunidos en

un "meeting" como ahora es moda decir; pero aquel Señor Decano que poco caso hacía de la gente menuda, les despidió en tono destemplado importándosele un bledo la justa petición de la juventud médica".

"La causa de esta escasez ha provenido siempre de que el Colegio de Medicina, vive como realquiliado del Hospital Civil y debe atemperarse a lo que él manda por boca de su órgano prioral".

La protesta dels estudiants ve definida amb frases com:

"¡Abajo el Prior! ¡Vivan los cadáveres..."

Direm ara tant sols, al referir-nos a l'argument estructural de la novel·la, que són els amors entre un estudiant de Medicina amb una joveneta, que per atzars del destí no poden dur a cap la seva il·lusió per la que tant lluitaren.

Al final, es llegeixen unes paraules descoratjadores per l'Hospital: "La Santa Casa continúa progresando a paso de tortuga, que algunos defectos se han corregido por la excelente voluntad de algún que otro Prior digno, asesorado por los buenos médicos..."

Finalitzant: "Amigo pacientísimo que has leído 525 páginas, oye un consejo.- Cuando te veas pobre y enfermo (Dios no lo permita), búscate un Hospital que no esté montado a la antigua. Lo difícil será que lo encuentres en este país. Dicen que dentro de 2 ó 3 siglos tendremos, quizá uno magnífico. Cuéntalo a tus tataranietos para que lo aprovechen".

Caldrà dir, no sense ironia, que en certs aspectes molts d'aquells problemes encara subsisteixen?...